

Eesti film 90

■ Tallinna Börsihoones näidati esimest korda filme 1896. aastal.

Esimese eestimaise ringvaatepala "Utotskini lendamised Tartu kohal" filmis Johannes Pääsuke aprillis 1912. Filmi demonstreeriti nädal aega Tartu kinos "Illusioon". Sama autori poolt on vändatud ka esimene Eesti mängufilm "Karujaht Pärnumaal" 1914. aastal – allegooriline pilalugu poliitilisest võitlusest tolleaegse Pärnu linnapea ja ajakirjanik Karu vahel. Film oli käsitsi värvitud ja kestis vaid 14 minutit.

Esimese täispika mängufilmi tiitli kõikvõimalike katsetuste seas võib anda filmile "Mineviku varjud" aastast 1924. Film ise säilinud ei ole, küll aga fotod, mis suures osas on avaldatud K. Märskale (kes oli selle filmi operaator) pühendatud Tuna 2001, nr. 3 fotonurgas. Seda filmi võib lühidalt iseloomustada kui ajaloolist kostüümidraamat ristirüütlike ajast. Ennesõjaaegse filmiloomingu põhitagajaks tulebki pidada K. Märskat ja Th. Lutsu, kelle loomingut on varem Tunas ka kajastatud.

Seetõttu on valitud fotosid filmist "Tsekaa komissar Mirosstsenko" (1925), mille lavastajaks sakslane Paul Sehnert, stsenaaristiks N. Root. Film on tehtud tollal levinud melodraamažanris, kus negatiivne kangelane on teadagi eespool nimetatud komissar.

Kodumaise realistliku nn. olufilmi žanri hulka võib liigitada 1927. a. filmitud "Kevade unelma", mille keskmes muidugi armulugu, kuid näha saab ka kaadreid Vilsandi linnuriigist. Operaator on Voldemar Päts, näitlejad Elsa Silber, Georg Rusi, Olga Holts, Olga Päts jt.

Helifilmi tulek tegi filmitegemise kallimaks ja sundis otsima koostööpartnereid. Nii valmis 1930. aastal Saksa–Eesti ühisfilm "Kire lained", mille filmigrupi kuulus ka rahvusvaheliselt tuntud näitlejanna Ita Rita, eestlastest kandvamad osad olid Hugo Lauril ja Robert Roodil. Lavastaja ja meesosatäitja oli Vl. Gaidarov.

Soomlastega koostöös on valminud muusikaline melodraama "Päikese lapsed" (1932), kus peaosades Ants Eskola ja Eesti Miss Nadežda Peedi-Hoffmann.

Eestlaste oma ponnistuseks helifilmina jäi 1930. a. K. Märskale "Kuldämblik", kus laulsid O. Torokoff-Tiedeberg ja A. Arder. Film sisaldas palju tubaka- ja alkoholireklaame – põhitegevus toimub kõrtsis –, mis ajendas haridusministeeriumi hoiatama, et see pole kohane noorsoole ehk on alla 16 a. keelatud. Olgu selle asjaolu illustreerimiseks vahekiri: "Kui ALKO vein täis pannud pea, siis lõpulikult tuju hea!"

1931. aastal loodud "Eesti Kultuurfilm" tootis põhiliselt ringvaateid ja dokumentaalfilme. Pärast sõda algas Eesti filmiloos tõeline "Elu tsitadellis" (1947. a., režissöör H. Rappoport), nagu ühemõtteliselt ütleb ka esimese pärast sõjaaegse mängufilmi pealkiri ise. Režissöörid nii kinokroonika kui ka mängufilmi tegemiseks toodi rahvaste sõpruse märgina ida poolt ja žanriks oli muidugi sotsialistlik realism.

Kinokroonikastuudiost kasvas 1963. aastal välja stuudio "Tallinnfilm" ja kuuekümnendate sula tingimustes toimus teatav rahvuslik murrang ka kinokunstis.

Stseen filmist "Kevade unelm" (1927), vasakul G. Rusi.
EFA, 0-78036

Stseen mängufilmist
"Karujaht Pärnumaal"
(1914).
EFA, 0-55357

Stseenid filmist
"Tseka komissar Mirostsenko" (1925).
EFA, 6-125; 6-107; 6-280

Stseen filmist "Kuldämblik" (1930). EFA, 0-56006

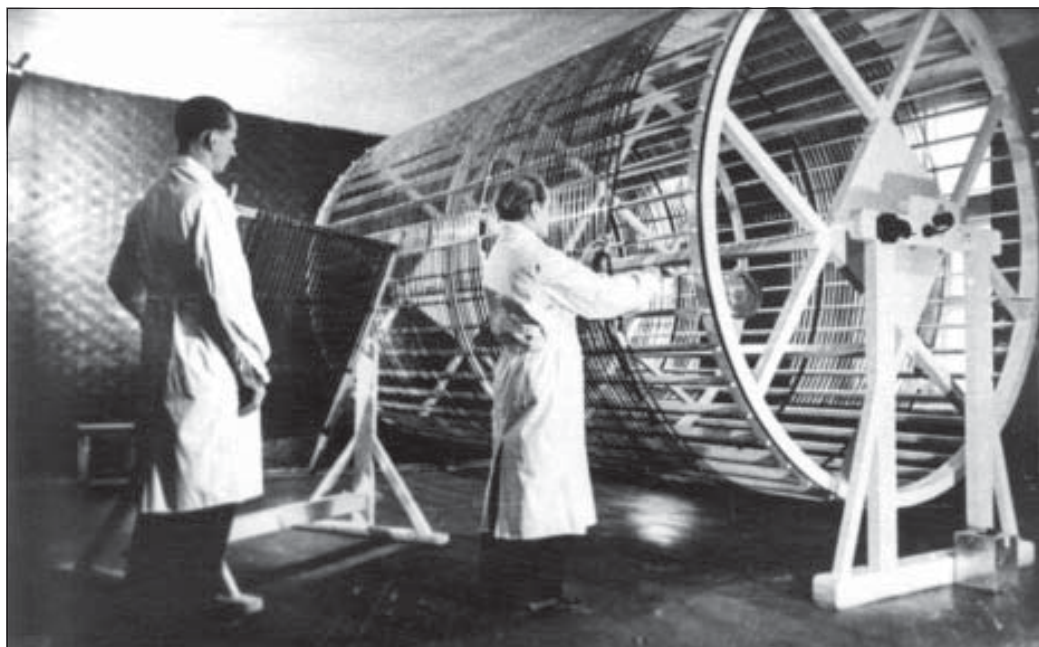

Stseen filmist "Kuldämblik" (1930).
Klaveril Hendrik Saar *alias* Kivilombi Ints, kontrabassil Laas,
viilul Priit Veebel.
EFA, 0-28236

Stseen filmist "Kuldämblik" (1930).
Osatäitjaid: A. Arder (meremees), Ly Schönberg (üleväl),
Rene Bakanjov ja Karin Bakanjov. EFA, 0-28235

Operaatorid N. Kusmin ja A. Hirvonen asetavad "Eesti Kultuurfilmi" laboris filmi
kuivatustrumli (1936). EFA, 0-14287

Kaader mängufilmist "Valgus Koordis", vasakul peaosatäitja G. Ots. EFA, 0-42893

Stseen mängufilmist "Jahid merel" (1955). Vasakult: Rein Aren, Evi Rauer ja Kaarel Karm. EFA, 0-42430